DANDERYDS KOMMUN

Tjänsteutlåtande

Datum: 2026-10-29
Diarienummer: TN 2026/0273

Till: Tekniska nämnden

Samhällsutvecklingsförvaltningen
Jan Lundberg

Antagande av riktlinjer Bärande principer för träd och natur

Ärendet

Tekniska nämndens ansvarsområde sträcker sig över ett flertal skilda verksamhetsområden. Många av dem är strategiskt viktiga ur ett samhällsbärande perspektiv och innefattar stora ekonomiska värden. De kräver en god planering samtidigt som de behöver en flexibilitet i genomförandet. Därav föreslås tekniska nämnden besluta om bärande principer som verksamheten sedan kan basera sin planering av åtgärder kring.

Bärande principer ska vara övergripande till sin karaktär och samtidigt syfta till att ge förvaltningen god styrning avseende väsentliga utgångspunkter och prioriteringar gällande planering inom olika verksamhetsområden.

När bärande principer har beslutats ska verksamhetens planer basera sig på dessa. Planerna kommer att informeras om i nämnden och följas upp årligen.

Med föreliggande ärende antar tekniska nämnden bärande principer för träd och natur som ligger till grund för planering och förvaltning av träd och naturytor i Danderyds kommun.

Detta ärende ska ses som en del i det utvecklingsarbete som görs i tekniska nämnden avseende styrning och ledning.

Samhällsutvecklingsförvaltningens förslag till beslut

Tekniska nämndens beslut

Tekniska nämnden antar föreslagna riktlinjer Bärande principer för träd och natur.

Bakgrund

Som underlag till hur planering och förvaltning av träd och naturområden i kommunen utförs – tas *Bärande principer för träd och natur* fram för Danderyds kommun som grund.

Samhällsutvecklingsförvaltningens utredning

De bärande principerna för träd och natur avser större naturområden, mindre naturområden och ängsområden, som har en mer extensiv skötsel än intensivt skötta parker. Vid benämning av träd rör det träd som är lokaliserade i ovan nämnda områden. Gatu- och parkträd berörs ej av principerna.

De bärande principerna för drift av natur och träd som beskrivs nedan kan komma att införlivas i en framtida grönplan, när en sådan tas fram för beslut.

Definition av ved och död ved

Med begreppet ved menas den fasta delen av en växts stam, grenar och rötter som ger växten stadga och styrka. Ved finns framför allt hos träd och buskar. Död ved är träd och buskar, eller delar av dem, som har dött men fortfarande finns kvar i naturen. Det kan till exempel vara fallna trädstammar, torra grenar eller stående döda träd.

Tekniska nämndens Bärande principer för träd och natur:

Biologisk mångfald

- Den biologiska mångfalden ska ges förutsättningar att öka.
- Naturmark och gröna ekologiska samband bör stärkas så att den biologiska mångfalden främjas och god tillgång till varierande och rekreativa naturupplevelser erhålls i alla kommundelar.
- I Danderyd ska ekologiskt känsliga områden värnas. Naturmark och vattenområden ska förvaltas så att natur- och friluftsvärden samt biologisk mångfald främjas.

Upplevelse

- Natur- och grönområden ska erbjuda varierad och kvalitativa upplevelser för rekreation och friluftsliv.

Trygghet och tillgänglighet

- Natur- och grönområden ska vara trygga och tillgängliga att vistas i.
- Gallring av sly längs vägar och stigar ska bidra till en tryggare miljö.

Långsiktig förvaltning

- Värdefulla miljöer med barrskog, ek och andra ädellövträd ska värnas.
- Skötselåtgärder ska genomföras där de ger störst nytta för natur, invånare och kommun.

- Grönstrukturen ska bidra till klimatanpassning och långsiktigt motståndskraftiga ekosystem.

Resurseffektivitet och klimat

- Skötsel ska anpassas efter platsens förutsättningar.
- Onödiga transporter ska begränsas.
- Fastighetsnära upplag av död eller sågad ved ska undvikas.
- Naturens egna processer ska bidra till områdenas utveckling.

Kopplingar till andra styrdokument

I Översiktsplanens avsnitt om *Natur* framgår det att riktlinjer för planering ska inbegripa bland annat följande punkter:

Ett mer detaljerade styrdokument som ligger till grund för principerna för drift av natur och träd är ”Miljö- och klimatprogram 2030”, där två likställda uppdrag är att:

4.1.1 Drift av grönstruktur och vattenområden ska stärka biologisk mångfald.

4.1.2 Drift av grönstruktur och vattenområden ska främja rekreativa kvaliteter.

I det medföljande ”Verksamhetsstöd tillhörande miljö- och klimatprogram 2021–2030” finns därför följande arbetsmetoder med.

Främja biologisk mångfald genom att exempelvis:

1. Använda slåtter med upptag enligt växelslåttersystem i parker och naturområden.
2. Gallra sly- och buskvegetation i stället för att röja.
3. Därutöver finns åtgärden att: ”Uppdatera skötselplan för skogsgallring med instruktion att hugga vanliga större yngre träd så att skogsområden blir ljusare, speciellt i skogsbryn.”

De två första metoderna används också för att nå målet att nå en god rekreativ miljö i samma verksamhetsstöd.

Nedan beskrivs driften av vegetationen mer detaljerat.

I Danderyds kommun finns cirka 7 km² träbeklädd parkmark och skog som förvaltas av tekniska nämnden. Områdena är indelade i mindre delområden, där skötseln planeras utifrån särskilda mål för respektive område. Två större skogsområden, Rinkebyskogen och

Altorpskogen utgör hälften av denna area. Resterande 3,5 km^2 finns insprängda i bebyggelsen.

Takten och produktionen av döende stående träd har ökat markant i takt med ett varmare klimat. Därför finns nu betydligt fler döda träd att ta hand om årligen än för cirka tio år sedan. Detta har medfört ökade kostnader för hanteringen av dessa samt ökade utmaningar när det gäller att upprätthålla de rekreativa kvaliteterna.

Eftersom tekniska nämnden också sparat död ved i skog och mark under 15 år finns ingen brist på död ved ur ett biologiskt perspektiv. Samtidigt skapar de döda träden en ljusare skogsmiljö vilket ger fördelar för biologisk mångfald där den döda veden har stor betydelse.

Samhällsutvecklingsförvaltningens bedömning

De Bärande principerna syftar till att skapa en långsiktigt hållbar förvaltning av kommunens natur- och grönområden. Genom att anpassa skötseln efter olika platsers förutsättningar kan biologisk mångfald, rekreativa värden, trygghet och tillgänglighet stärkas samtidigt som resurser används effektivt.

Biologisk mångfald

Principerna bidrar till att stärka den biologiska mångfalden genom att död ved sparas, äldre träd ges goda förutsättningar att utvecklas och varierade naturmiljöer bevaras. Gallring av sly används för att styra vegetationens utveckling snarare än att återkommande röja bort hela bestånd. Även slåtter med upptag och varierade skötselintervall i öppna marker bidrar till att skapa livsmiljöer för växter, insekter, fåglar och andra djur.

Variation eftersträvas i hela grönstrukturen genom att olika typer av skogsmiljöer, bryn, öppna marker och strandnära områden utvecklas. Detta skapar en större ekologisk variation än om alla områden sköttes enligt samma modell.

Upplevelse

Principerna syftar till att ge invånare och besökare tillgång till attraktiva och varierade naturupplevelser. Luftiga promenadstråk, varierade utblickar mot vatten, ljusare skogspartier och avskärmande vegetation bidrar tillsammans till att skapa naturmiljöer med höga upplevelsevärden.

Genom att kombinera öppna ytor, halvöppna miljöer och mer slutna naturpartier skapas variation i landskapet. Avskärmande vegetation kan på vissa platser minska påverkan från trafik och bebyggelse, vilket bidrar till en starkare upplevelse av att vistas i naturen.

Trygghet och tillgänglighet

Principerna syftar till att göra natur- och grönområden tillgängliga för många olika användare. Stigar och gångvägar hålls framkomliga genom återkommande skötsel och öppna gräsytor finns på platser där behovet av vistelse och aktivitet är stort.

Slåttersystemet i öppna marker innebär att delar av ytorna alltid är nyslagna och lättillgängliga samtidigt som biologiska värden kan utvecklas på andra delar av samma område. Stigar och gångvägar hålls framkomliga genom återkommande skötsel och öppna gräsytor finns på platser där behovet av vistelse och aktivitet är stort. Gallring av sly bidrar till ökad trygghet genom att förbättra sikten och överblickbarheten längs vägar och stigar. Genom gallring skapas öppnare områden där besökare får bättre uppsikt över den närmaste omgivningen och täta slybestånd i direkt anslutning till stråk minskar. Till skillnad från återkommande röjning, som kan medföra en snabb och tät återväxt av sly, ger gallring förutsättningar för en mer långsiktig och öppen struktur. Gallring utgör därmed även en trygghetsskapande åtgärd i kommunens natur- och rekreationsområden.

Resurseffektivitet och klimat

Principerna bygger på att åtgärder genomförs där de ger störst nytta. Genom att anpassa skötseln efter platsens förutsättningar, begränsa onödiga transporter och låta naturens egna processer bidra till områdenas utveckling kan resurser användas effektivt.

Att i många fall låta död ved ligga kvar i naturen minskar behovet av transporter och bidrar samtidigt till biologisk mångfald. Död eller fälld ved som ligger i nära anslutning till fastigheter som kan upplevas som nedskräpning tas däremot om hand genom flytt inom området eller transport från platsen. Skötselmetoder som gallring, varierad slåtter och riktade naturvårdsinsatser ger möjlighet att kombinera ekologiska, sociala och ekonomiska värden inom samma områden.

Konsekvenser för barn och unga

Miljöer skapas som kan användas för promenader, motion och rekreation samtidigt som de erbjuder rika möjligheter till lek, upptäckande och naturupplevelser för barn. Variationen

mellan öppna ytor, skogsmiljöer, bryn, utsiktsplatser och mer avskilda naturpartier bidrar till områdenas attraktionskraft och användbarhet över tid.

Ekonomiska konsekvenser

Arbetet med träd och natur planeras och prioriteras inom föreslagen och tilldelad budgetram.

Stefan Sorpola
Samhällsutvecklingsdirektör

Jan Lundberg
Park- och gatuchef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Antagande av riktlinjer Bärande principer för träd och natur
2. Riktlinjer gällande Bärande principer för träd och natur
3. Miljö- och klimatprogram för Danderyds kommun 2021–2030
4. Verksamhetsstöd tillhörande Miljö- och klimatprogram 2021–2030